

تطبیق پارامترهای خوشه بندی مورچه ای به کمک CLA-PSO

برنا جعفرپور، محمد رضا میبدی

دانشگاه صنعتی امیر کبیر، دانشکده مهندسی کامپیوتر و فن آوری اطلاعات،

آزمایشگاه محاسبات نرم

jafarpour@cic.aut.ac.ir, mmeybodi@aut.ac.ir

چکیده

خوشه بندی مورچه ای روشی الهام گرفته از طبیعت میباشد دارای ویژگی های جالبی می باشد که باعث توجه محققان با این روش در سالهای اخیر شده است. این روش دارای پارامترهای متعددی از جمله پارامترهای مربوط به برداشت، گذاشتن داده ها و شاعع دید می باشد که تاثیر زیادی در عملکرد و همگرایی الگوریتم دارد و معمولاً به صورت آزمایش و خطا تعیین می گردد. در این مقاله روشی مبتنی بر CLA-PSO¹ که یک مدل گستته ای PSO می باشد برای تطبیق اتوماتیک پارامترهای خوشه بندی مورچه ای پیشنهاد می گردد. به منظور بررسی کارایی روش پیشنهادی، این روش با تنها روش موجود تطبیق پارامترها که بر اساس الگوریتمهای ژنتیکی میباشد مقایسه گردیده است. نتایج آزمایشها انجام گرفته حاکی از کارایی بالای روش پیشنهادی در مقایسه با روش مبتنی بر الگوریتم ژنتیکی و روش خوشه بندی k-means می باشد.

كلمات کلیدی: خوشه بندی مورچه ای، اتماتاهای یادگیر، CLA-PSO، تنظیم پارامتر

Adaptation of Ant Clustering Parameters using CLA-PSO

B. Jafarpour, M. R. Meybodi

Amirkabir University of Technology, Computer Engineering and IT Department,
Soft Computing Laboratory
jafarpour@cic.aut.ac.ir, mmeybodi@aut.ac.ir

Abstract

Ant based clustering is a bio-inspired method for clustering. This method has some interesting characteristic that has prompted special attention from the researchers in the past few years. This technique has many parameters to tune, such as drop, pick, and radius of perception parameters that have crucial role in performance and convergence of the algorithm. These parameters are usually tuned with trial and error. In this paper we use CLA-PSO, which is a discrete version of PSO based on cellular learning automata, to tune parameters of ant clustering technique. To assess the performance of the proposed method, we compared the proposed method with the only reported method for automatic adaptation of ant clustering parameters which is based on genetic algorithm. Experimental result shows the superiority of the proposed method over the method based on genetic algorithm and k-means method.

Key words: Ant based Clustering, Learning Automata, CLA-PSO, Parameter Adaptation

۱- مقدمه

روش خوشه بندی مورچه ای که الهام گرفته از رفتار مورچه ها در طبیعت می باشد اولین بار در [1] برای مجموعه ای از ربات ها که اشیاء را دسته بندی می کردند ارائه شد. این الگوریتم در [2] برای خوشه بندی داده ها تصحیح و ارائه شد. در روش خوشه بندی مورچه ای از تعدادی مورچه با عملکرد ساده و بدون کنترل مرکزی استفاده می شود. در این روش یک شبکه ۲ بعدی از

¹ Discrete PSO based on Cellular Learning Automata

سلولها وجود دارد که داده‌ها و مورچه‌ها بروی سلولهای آن قرار دارند و مورچه‌ها می‌توانند بر روی آنها حرکت کنند. در این روش برخلاف بسیاری از روش‌های خوش بندی احتیاج به از پیش تعیین کردن تعداد خوش‌ها نمی‌باشد و تعداد آنها بطور خودکار در هین فرایند خوش بندی تعیین می‌گردد. یکی دیگر از ویژگی‌های مهم این روش اینست که خوش بندی در یک فضای n بعدی به جای فضای n بعدی انجام می‌شود که امکان ارزیابی خوش بندی توسط انسان را فراهم می‌کند. این روش دارای کاربردهای زیادی از جمله خوش بندی مستندات [4][5]، قسمت بندی² گراف [6][7] و غیره می‌باشد.

الگوریتم ژنتیک³ [18] روشی الهام گرفته از طبیعت برای جستجو در مسائل با فضای حالت بزرگ می‌باشد و پر پایه‌ی قانون بقای شایسته ترین⁴ داروین عمل می‌کند. در این روش مجموعه‌ای از افراد وجود دارند که هر کدام نشان دهنده‌ی یک جواب از مسئله می‌باشند و طی نسلهای الگوریتم بهبود داده می‌شوند. این روش تعدادی عملگر دارد که عملگرهای ژنتیکی واقعی را شبیه سازی می‌کند: انتخاب⁵، بازترکیبی⁶ و جهش⁷. عمرگر انتخاب باعث انتخاب بهترین افراد و انتقال آنها به نسل بعد می‌شود. عملگر بازترکیبی برای تولید فرزندان از دو فرد (والدین) به کار می‌رود. این عملگر با این امید به کار می‌رود که فرزندان خصوصیات خوب والدین را به ارث ببرند و بهتر از والدین بشوند. جهش در الگوریتم ژنتیک، همانند جهش در طبیعت باعث تنوع افراد جمعیت می‌شود. جهش در الگوریتم ژنتیک مانع از همگرایی زودرس الگوریتم شده و باعث تولید جوابهای بهتر می‌شود.

PSO⁸ روشی است که اولین بار برای بهینه‌سازی غیر خطی توابع پیوسته ارائه شده است [9]. این روش با کمک شبیه سازی مدلهای اجتماعی بدست آمده است. این الگوریتم ریشه در دو مدل کلی دارد: ۱. حیات مصنوعی⁹ مانند مدل‌های گروه پرندگان و ۲. مدل‌های تکاملی به ویژه الگوریتم ژنتیک و برنامه ریزی تکاملی¹⁰. PSO شباهت زیادی به دسته ماهی‌ها و تئوری آشوب¹¹ دارد به عنوان مثال این روش با مجموعه‌ای از افراد اولیه شروع به کار می‌کند و سعی دیگر مدل‌های تکاملی مانند الگوریتم ژنتیک دارد که نامیده می‌شوند در فضای حالت به دنبال افراد بهتر جمعیت حرکت می‌کند که افراد اولیه را در طول زمان بهبود ببخشد. تفاوت در اینجاست که PSO همانند الگوریتم ژنتیک عملگرهایی مانند بازترکیبی و جهش ندارد. در این روش جواب‌ها، که ذره¹² نامیده می‌شوند در فضای حالت به دنبال افراد بهتر جمعیت حرکت می‌کنند. در این روش افراد جمعیت دارای حافظه می‌باشند و بهترین جوابی را که تا کنون یافته‌اند به خاطر می‌سپارند. افراد در فضای حالت مسئله، به سمت بهترین جواب یافته شده توسط خودشان و کل جمعیت حرکت می‌کنند. دو نوع PSO از نظر فضای حالت معرفی شده است پیوسته [9] گسسته [10][11][12]. در مدل پیوسته PSO در یک فضای حالت پیوسته جستجو می‌کند ولی در حالت گسسته فضای حالت گسسته می‌باشد. در [12] یک مدل گسسته‌ی PSO ارائه شده است که برخلاف سایر مدل‌های گسسته‌ی PSO از همگرایی زودرس رنج نمی‌برد و کارایی بالایی در بهینه‌سازی دارد.

خوش بندی مورچه‌ای دارای پارامترهای متعددی از جمله پارامترهای مربوط به برداشت، گذاشتن داده‌ها و شعاع دید می‌باشد که تاثیر زیادی بر عملکرد و همگرایی الگوریتم دارند و عموماً به صورت آزمایش و خطا تعیین می‌گردد. در این مقاله روشی مبتنی بر CLA-PSO [12]، که یک مدل گسسته‌ی دودویی PSO می‌باشد، برای تطبیق اتوماتیک پارامترهای خوش بندی مورچه‌ای پیشنهاد می‌گردد. در این مقاله از دو نوع مورچه برای خوش بندی استفاده کرده ایم که هر کدام نیمی از زمان اجرای خوش بندی را در اختیار دارند و از CLA-PSO برای تطبیق پارامترهای این مورچه‌ها استفاده کرده‌ایم. تنها روش گزارش شده برای تنظیم اتوماتیک پارامترهای خوش بندی مورچه ای مبتنی بر الگوریتمهای ژنتیکی می‌باشد که از یک نوع مورچه برای خوش بندی استفاده کرده و پارامترهای آن را تنظیم کرده است و توسط آرانها¹³ و همکاران ارائه گردیده است [13]. مقایسه‌ها، کارایی بالای روش پیشنهادی را در مقایسه با روش موجود و K-means نشان می‌دهد.

² Partitioning

³ Genetic Algorithm

⁴ Survival of the Fittest

⁵ Selection

⁶ Recombination (Crossover)

⁷ Mutation

⁸ Particle Swarm Optimization

⁹ Artificial Life (A-Life)

¹⁰ Swarming Theory

¹¹ Evolutionary Programming

¹² Particle

¹³ Aranha

۲- خوشه بندی مورچه ای

روش خوشه بندی مورچه ای الهام گرفته از رفتار مورچه ها در طبیعت می باشد. مورچه ها در طبیعت می توانند اشیاء مختلف را بدون وجود کنترل مرکزی در دسته های مشابه در کنار یکدیگر جمع آوری کنند. با الهام گرفتن از این مدل، خوشه بندی مورچه ای توسعه داده شده است و دارای کاربردهای زیادی در علم می باشد. در این مدل، مورچه ها و داده هایی که باید خوشه بندی شوند بر روی صفحه ای دو بعدی قرار داده می شوند. مورچه ها می توانند داده هایی را که به داده های اطراف خود شبیه نیستند از جای خود در صفحه برداشت و در کنار داده های مشابه قرار دهند. مورچه ها برای ارزیابی اینکه داده ای به داده های اطراف خود شبیه است یا خیر دارای دید محدودی می باشند. این مورچه ها، همانند مورچه های واقعی از کنترل مرکزی برخوردار نیستند و به صورت مستقل از یکدیگر عمل می کنند. در هر سلول شبکه همزمان دو داده یا دو مورچه نمی توانند قرار بگیرند و چنانچه مورچه ای از یک طرف شبکه بیرون رود از طرف دیگر وارد خواهد شد. مورچه ها با احتمالات زیر داده i را از جای خود برداشته یا در مکانی قرار می دهند [2].

$$P_{pick}(i) = \left(\frac{k_{pick}}{k_{pick} + f(i)} \right) \quad (1)$$

$$P_{drop}(i) = \left(\frac{f(i)}{k_{drop} + f(i)} \right) \quad (2)$$

k_{pick} و k_{drop} پارامترهای الگوریتم می باشند و $f(i)$ تابعی است که شایستگی داده i را برای بودن در مکانی که قرار دارد محاسبه می کند. چنانچه داده i شبیه داده هایی که در همسایگی اش هستند باشد، $f(i)$ مقادیر بالا خواهد داشت و در نتیجه داده i با احتمال کمی برداشته می شود (فرمول ۱) و با احتمال بالایی در آن مکان انداخته می شود (فرمول ۲). تفاوت داده i با داده های همسایه اش باعث می شود که $f(i)$ مقادیر پایین داشته باشد و در این حالت احتمال اینکه داده توسط مورچه ای از جای خود برداشته شود زیاد می شود و احتمال گذاشته شدن در آن مکان برای داده پایین می آید. تابع ارائه شده در [۱] امکان مقایسه داده های عددی را فراهم نمی کند ولی این مشکل در [۲] حل و تابع زیر ارائه شد.

$$f(i) = \max(0, \frac{1}{\sigma^2} \sum_{j \in Neigh(i)} (1 - \frac{d(i, j)}{\alpha})) \quad (3)$$

$d(i, j)$ در محدوده $[0, 1]$ قرار دارد و تفاوت داده های i و j را تعیین می کند. پارامتر مقیاس α است که در محدوده $[0, 1]$ قرار دارد و باید با توجه به داده ها تعیین شود. σ محدوده دید را تعیین می کند به این معنی که محدوده دید یک مورچه با پارامتر σ در هر ۴ جهت برابر است با $\frac{(\sigma-1)}{2}$. $Neigh(i)$ مجموعه داده هایی است که در همسایگی σ داده i را از صفحه قرار دارند. در [۳] پارامتر جدیدی به نام $step_size$ به الگوریتم اضافه شد. در این مدل مورچه ها به جای حرکت از یک سلول به سلول مجاور می توانند به سلولهایی که مجموع فاصله ای عمودی و افقی آنها حد اکثر $step_size$ باشد پرش کنند. همچنین در این مقاله پیشنهاد شده است که ابعاد صفحه برابر با $\sqrt{10N_{data}}$ و $\sqrt{10N_{data}}$ برابر با $2\sqrt{10N_{data}}$ قرار داده شود. شبیه کد الگوریتمی را که در این مقاله مورد بررسی قرار گرفته و برگرفته از [۳] می باشد می توانید در جدول ۱ بینید. در این مدل هر مورچه برای برداشتن داده ها به لیستی که از داده های آزاد (داده هایی که توسط دیگر مورچه ها حمل نمی شوند) وجود دارد مراجعه می کند و یکی از داده ها را به صورت اتفاقی انتخاب می کند و آن را با احتمالی که فرمول (۱) تعیین می کند بر می دارد. این کار تا زمانی ادامه پیدا می کند که مورچه موفق به برداشتن یک داده بشود. پس از آن مورچه در تکرار های بعدی سعی خواهد کرد که داده اش را در مکان مناسبی قرار دهد. در هنگام انداختن داده مورچه اقدام به جهش های اتفاقی با حداقل اندازه $step_size$ می کند و از فرمول (۲) برای تصمیم گیری در مورد انداختن داده تصمیم می گیرد. چنانچه مورچه تصمیم به انداختن داده ای کرد و سلول مورد نظر توسط داده ای دیگری اشغال شده بود، مورچه داده را به صورت اتفاقی در یکی از سلول های همسایه می اندازد و چنانچه تمام سلولهای همسایه داده در خود داشتند مورچه از انداختن داده صرف نظر می کند.

```

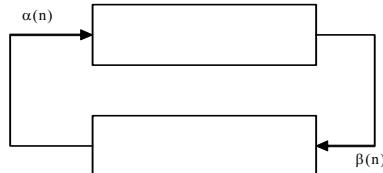
Algorithm Ant Clustering
1: INITIALISATION PHASE
2: Randomly scatter data items on the toroidal grid
3: for each  $j$  in 1 to  $\#agents$  do
4:    $i :=$  random select(remaining items)
5:   pick up(agent(j),  $i$ )
6:    $g :=$  random select(remaining empty grid locations)
7:   place agent(agent(j),  $g$ )
8: end for
9: for each  $it\_ctr$  in 1 to  $\#iterations$  do
10:    $j :=$  random select(all agents)
11:   step(agent(j), stepsize)
12:    $i :=$  carried item(agent(j))
13:   drop := drop item?f(i) // see equation 2
14:   if drop = TRUE then
15:     while pick = FALSE do
16:        $i :=$  random select(free data items)
17:       pick := pick item? // see equation 1
18:     end while
19:   end if
20: end for

```

جدول ۱ الگوریتم خوشبندی مورچه‌ای

۳-اتوماتای سلولی، یادگیر، سلولی یادگیر

برای آشنایی با مدل CLA-PSO ابتدا باید با مدل‌های اتماتای سلولی^{۱۵}، یادگیر^{۱۶} و اتماتای یادگیر سلولی^{۱۷} آشنا بود. اتماتای یادگیر[۱۴] یک مدل انتراعی است که تعداد معده‌داری عمل را می‌تواند انجام دهد. هر عمل انتخاب شده توسط محیط احتمالی ارزیابی شده و پاسخی به اتماتای یادگیر داده می‌شود. اتماتای یادگیر از این پاسخ استفاده نموده و حالت درونی خود را به روز می‌کند و دوباره عمل خود را برای مرحله بعد انتخاب می‌کند. اتماتا با تعامل با محیط عمل بهینه را فراگیری می‌کند و به این شکل پاداش دریافتی خود را از محیط حد اکثر می‌کند. شکل ۱ ارتباط بین اتماتای یادگیر و محیط را نشان می‌دهد.

شکل ۱ ارتباط بین اتماتای یادگیر و محیط

محیط را می‌توان توسط یک سه تایی $E \equiv \{\alpha, \beta, c\}$ نشان داد که در آن $\alpha \equiv \{\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_r\}$ مجموعه ورودیها، $\beta \equiv \{\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_m\}$ مجموعه خروجیها و $c \equiv \{c_1, c_2, \dots, c_r\}$ مجموعه احتمالهای جریمه α ها می‌باشد. هر گاه β مجموعه دو عضوی باشد، محیط از نوع P می‌باشد. در چنین محیطی $\beta_1 = 1$ به عنوان جریمه و $\beta_2 = 0$ به عنوان پاداش در نظر گرفته می‌شود. اتماتای یادگیر به دو گروه با ساختار ثابت و با ساختار متغیر تقسیم می‌گردد [۱۴]. اتماتای یادگیر با ساختار متغیر^{۱۸} توسط ۴ تایی $\{\alpha, \beta, p, T\}$ نشان داده می‌شود که در آن $\alpha \equiv \{\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_r\}$ مجموعه عملهای اتماتا، $\beta \equiv \{\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_m\}$ مجموعه ورودیهای اتماتا و $p = \{p_1, p_2, \dots, p_r\}$ بردار احتمال انتخاب هر یک از اعمال و این عمل، پاسخ مطلوب از محیط دریافت نماید، احتمال $p_i(n)$ افزایش یافته و سایر احتمالها کاهش می‌یابند. برای پاسخ نامطلوب احتمال $p_i(n)$ کاهش یافته و سایر احتمالها افزایش می‌یابند. این تغییرات به گونه‌ای صورت می‌پذیرد که جمع

¹⁵ Cellular Automata

¹⁶ Learning Automata

¹⁷ Cellular Learning Automata (CLA)

¹⁸ Variable Structure Learning Automata

احتمالات برابر با یک باقی بماند. فرمولهای (۴) و (۵) یکی از الگوریتمهای یادگیری خطی در اتوamat‌های با ساختار متغیر را نشان می‌دهند.

الف- پاسخ مطلوب برای عمل :

$$\begin{aligned} p_i(n+1) &= p_i(n) + a[1 - p_i(n)] \\ p_j(n+1) &= (1-a)p_j(n) \end{aligned} \quad \forall j \neq i \quad (4)$$

ب- پاسخ نامطلوب برای عمل :

$$\begin{aligned} p_i(n+1) &= p_i(n) - (1-b)p_i(n) \\ p_j(n+1) &= \frac{b}{r-1} + (1-b)p_j(n) \end{aligned} \quad \forall j \neq i \quad (5)$$

a و b به ترتیب پارامتر پاداش و پارامتر جریمه می‌باشد. زمانی که a و b با هم برابر باشند، الگوریتم L_{R-P} ^{۱۰}، زمانیکه b از a خیلی کوچکتر باشد، الگوریتم L_{R-EP} ^{۱۱} و زمانی که b مساوی صفر باشد، الگوریتم L_{R-I} ^{۱۲} نامیده می‌شود.

اتوماتای سلوالی^[15] از یک آرایه از سلوالها با تعداد ابعاد محدود تشکیل شده است. هر سلوال مجموعه‌ای محدود از حالات را می‌تواند اختیار کند. حالت بعدی هر سلوال تابعی از حالت خود و همسایه‌هایش در حال حاضر می‌باشد. ساده‌ترین نوع اتوamat‌های سلوالی یک بعدی می‌باشد که هر سلوال آن حالت صفر و یا یک را می‌توانند انتخاب کند.

اتوماتای یادگیر سلوالی ترکیبی از اتوamat‌های سلوالی و اتوamat‌های یادگیر می‌باشد. در اتوamat‌های یادگیر سلوالی [16] [17] پاداش و جریمه هر اتوamat‌هاستگی به حالت خود و همسایه‌هایش دارد. اتوamat‌ای سلوالی در [17] به صورت رسمی به این شکل تعریف شده است :

- اتوamat‌ای یادگیر سلوالی d بعدی یک چندتایی ($CLA = (Z^d, \phi, A, N, F)$ است به طوریکه:
 - Z^d یک شبکه از d تابی‌های مرتب از اعداد صحیح می‌باشد. این شبکه می‌تواند یک شبکه متناهی، نیمه متناهی یا متناهی باشد.
 - ϕ یک مجموعه متناهی از حالتها می‌باشد که هر سلوال می‌تواند در آن حالت قرار بگیرد..
 - A ، یک مجموعه از اتوamat‌های یادگیر (LA) است که هر یک از آنها به یک سلوال از اتوamat‌های سلوالی نسبت داده می‌شود.
- $N = \{\bar{x}_1, \dots, \bar{x}_m\}$ یک زیر مجموعه متناهی از Z^d می‌باشد که بردار همسایگی نامیده می‌شود.
- $F : \underline{\phi}^m \rightarrow \underline{\beta}$ قانون محلی CLA می‌باشد به طوریکه $\underline{\beta}$ مجموعه مقادیری است که می‌تواند به عنوان سیگنال تقویتی پذیرفته شود.

۴- PSO گستته بر پایه‌ی اتوamat‌ای سلوالی یادگیر

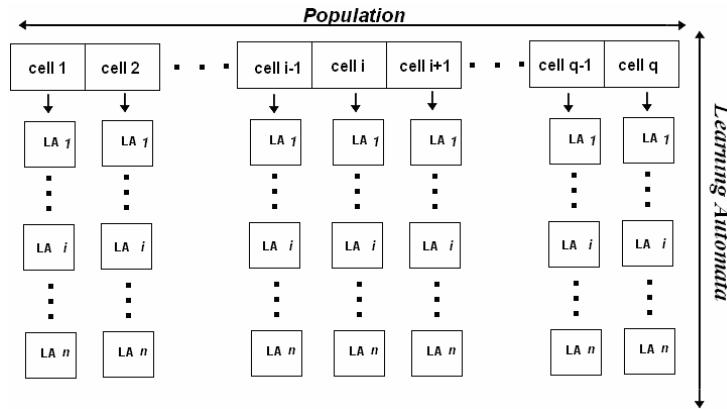
PSO از مجموعه‌ای از ذراها تشکیل شده که در فضای مسئله در حال پرواز هستند هر فرد در جمعیت دارای حافظه‌ای می‌باشد که بهترین مکانی را که آن فرد تا کنون در آنجا یوده ذخیره می‌کند و PB (Personal Best) نام دارد. افراد جمعیت بعد از PB خود را در صورت نیاز به روز می‌کنند و برای حرکت بعدی به سمت PB خود و بهترین PB جمعیت GB (Global Best) سرعت می‌گیرند. در مدل CLA-PSO هر فرد یک سلوال می‌باشد که به تعداد ابعاد دودیی مسئله دارای اتوamat‌ای یادگیر می‌باشد. هر اتوamat‌ای یادگیر در هر سلوال متناظر با یکی از ابعاد دودویی مسئله می‌باشد و وظیفه‌ی یادگیری احتمال صفر یا یک بودن آن بیت از جواب را بر عهده دارد. حالت هر سلوال از کنار گذاشتن انتخاب‌های اتوamat‌هایش تعیین می‌شود. با توجه به اینکه در این مدل اتوamat‌ها دارای دو عمل می‌باشند، هر سلوال با توجه به حالتش در یک رأس یک ابر

^{۱۰}Linear Reward Penalty

^{۱۱}Linear Reward Epsilon Penalty

^{۱۲}Linear Reward Inaction

مکعب قرار می گیرد. شکل 2 چینش اتوماتای یادگیر را در یک اتوماتای سلولی یک بعدی که در CLA-PSO به کار رفته نشان می دهد.

شکل 2 چینش اتوماتاهای یادگیر در سلولها در تپیلوژی یک بعدی

هر سلول دارای تعدادی همسایه می باشد و این همسایگی متقاضن می باشد. همسایه های هر سلول در CLA-PSO برابر با سلول سمت چپ و راست آن می باشد. در این مدل، فرد i جمعیت بهترین جوابی را که تا کنون یافته در متغیری به نام PB_i ذخیره می کند. در طول اجرا، هر اتوماتای یادگیر در هر سلول با توجه به بردار احتمالات خود عملی ($0 \dots 1$) را انتخاب می کند. از کنار گذاشتن این انتخابها، حالت هر سلول (ذره) جمعیت تعیین می شود. چنانچه این نقطه‌ی جدید در فضای مسئله دارای شایستگی ²² بیشتری باشد، PB به روز می شود. بعد از انتخاب عمل توسط اتوماتای یادگیر، چنانچه این انتخاب با بیت متناظر در PB و LB (که بهترین PB در بین همسایه های آن سلول می باشد) برابر باشد، اتوماتای یادگیر پاداش می بینید و در غیر این صورت جریمه می شود. بعد از هر یادگیری احتمال یک بودن و صفر بودن هر اتوماتای یادگیر با متغیری به نام P_{max} مقایسه می شود. چنانچه یکی از این احتمالات از این پارامتر بزرگتر بود برابر P_{max} قرار داده می شود و دیگری طوری تغییر می کند که جمع احتمالات برابر با یک باقی بماند. جدول 2 شبه کد الگوریتم را نشان می دهد.

```

While not done do
    For each particle  $i$  in CLA do
        Generate a new corner of hypercube and go to that location
        Evaluate the new corner of hypercube
        If  $fitness(\text{new location}) > fitness(PB_i)$  then
            Update  $PB_i$ 
        End if
        Select  $LB_i$  cells from neighbors of cell  $i$ 
        Generate the reinforcement signal vector
        Update LAs of particle  $i$ 
        Correct out bound probabilities of LA in particle  $i$ 
    End for
End while

```

جدول 2 شبه کد الگوریتم

۵- تنظیم پارامترهای خوشبندی مورچه ای به کمک CLA-PSO

همانطور که دیدیم، خوشبندی مورچه ای دارای پارامترهای زیادی می باشد که تنظیم آنها برای کارایی بالا بسیار دشوار می باشد. بعضی از این پارامترها عبارتند از K_{pick} , K_{drop} , α , σ , $step_size$. در این مقاله از CLA-PSO برای تطبیق این پارامترها در خوشبندی مورچه ای استفاده کرده ایم. بعد صفحه ای که خوشبندی بر روی آن انجام می شود، طبق توصیه [3] برابر $\sqrt{10 N_{data}} \times \sqrt{10 N_{data}}$

²² Fitness

در این مقاله از دو نوع مورچه برای خوش بندی استفاده کرده ایم که هر کدام نیمی از زمان اجرای خوش بندی را در اختیار دارند و CLA-PSO برای تطبیق پارامترهای این دو نوع مورچه استفاده کرده ایم. برای هر نوع از این مورچه ها ۵ پارامتر K_{pick} , K_{drop} , α , $step_size$ و σ را تنظیم کرده ایم، بنابراین ۱۰ پارامتر برای این دو نوع مورچه باید تنظیم شوند. ذره های CLA-PSO رشته های دودویی هستند که نشان دهنده یک ترکیب از این ۱۰ پارامتر برای تنظیم می باشد. جدول ۳ نشان دهنده ی تعداد بیتها استفاده شده برای کد کردن پارامتر به شکل دودویی و حدود آنهاست.

جدول ۳ تعداد بیتها مورد استفاده برای کد کردن و حدود پارامترها

	α	σ	$step_size$	K_{pick}	K_{drop}
حدود	[0,1]	$2i+1$ ($i=1\dots 8$)	[1...128]	[0,1]	[0,1]
تعداد بیتها	4	3	4	4	4

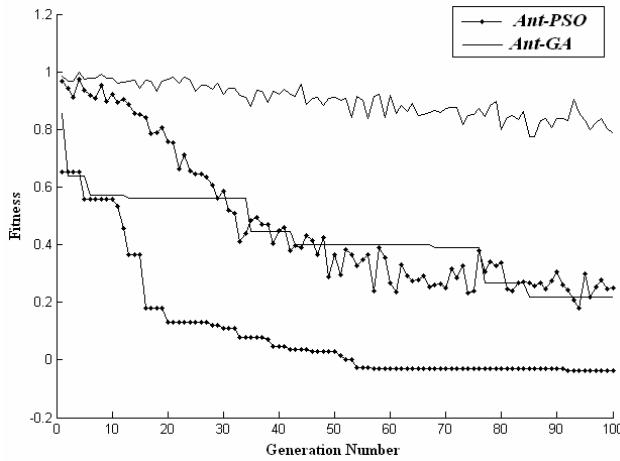
برای ارزیابی شایستگی هر ذره، رشته باینری آن ذره به ۱۰ پارامتر دهدھی تبدیل شده و از آن پارامترها برای عمل خوش بندی استفاده می شود. شایستگی هر ذره برابر با کیفیت خوش بندی در نظر گرفته می شود. بعد از ارزیابی هر ذره مراحل CLA-PSO اجرا شده و نسل ذرها (پارامترهای خوش بندی) بهبود داده می شوند. تعداد جمعیت را برابر با ۳۰ و تعداد نسل ها را برابر با ۱۰۰ قرار داده ایم. برای تنظیم توسط الگوریتم ژنتیک، به شکل مشابه عمل شده با این تفاوت که از یک نوع مورچه برای خوش بندی استفاده شده است [13]. بنابر این افراد جمعیت الگوریتم ژنتیک نشان دهنده ۵ پارامتر می باشند. برای ارزیابی خوش بندی ذره ها در هنگام اجرای CLA-PSO و افراد در الگوریتم ژنتیک از مجموعه داده ای ۴ کلاسه با توزیع نرمال درای میانگین های (0.2,0.2) و (0.2,0.8) و (0.8,0.2) و (0.8,0.8) با انحراف معیار 0.05 استفاده کردیم. هر کلاس دارای ۱۰۰ داده می باشد. کیفیت خوش بندی با استفاده از فرمول زیر تعیین می شود.

$$f_i = \sum_{\sigma \in \Sigma} \left[\sum_{j \in Neigh(i, \sigma)} [-c(i, j) + 2(1 - c(i, j))] \right] + (\sigma^2 - |Neigh(i, \sigma)|) \\ f = \sum_{i=1}^{N_{data}} f_i / N_{data} \quad (6)$$

در فرمول (۶)، چنانچه داده های i و j در یک کلاس باشند ($c(i, j)$ برابر با یک است و در غیر اینصورت برابر با ۰ می باشد). $Neigh(i, \sigma)$ نشان دهنده ی مجموعه داده های همسایه های داده i در همسایگی σ بر روی صفحه خوش بندی می باشد و $|Neigh(i, \sigma)|$ تعداد اعضا یک مجموعه را نشان می دهد و $\{3,5,7,9,11\}$. برای محاسبه f_i ، کلاس داده i با کلاسهای داده های همسایه مقایسه می شود. چنانچه کلاسها برابر نباشند عدد $+2$ و $(1 - c(i, j))$ و چنانچه برابر باشد عدد -1 و $(1 - c(i, j))$ و فضای خالی عدد $+1$ و $(\sigma^2 - |Neigh(i, \sigma)|)$ در نظر گرفته می شود و با f_i جمع می شود.تابع f باید حداقل شود. به این شکل، بودن داده ای از یک کلاس متفاوت در کنار داده i یا خالی بودن همسایگی از داده باعث افزایش این معیار می شود. تاثیر داده با کلاس متفاوت دو برابر تاثیر فضای خالی است. به بیان بهتر، جریمه ی داده ای از کلاس متفاوت دو برابر فضای خالی است. همچنین، بودن داده ای از کلاس یکسان باعث کاهش این معیار می باشد. این کاهش برابر با افزایش فضای خالی و نصف افزایش داده با کلاس متفاوت می باشد. برای مقادیر مختلف σ محاسبه می شود. دلیل اینست که σ های کوچک، چگالی محلی را ارزیابی می کنند و σ های بزرگ جدایی خوش ها را برروی صفحه ارزیابی کند و ترکیب این دو می تواند به خوبی کیفیت خوش بندی را ارزیابی کند.

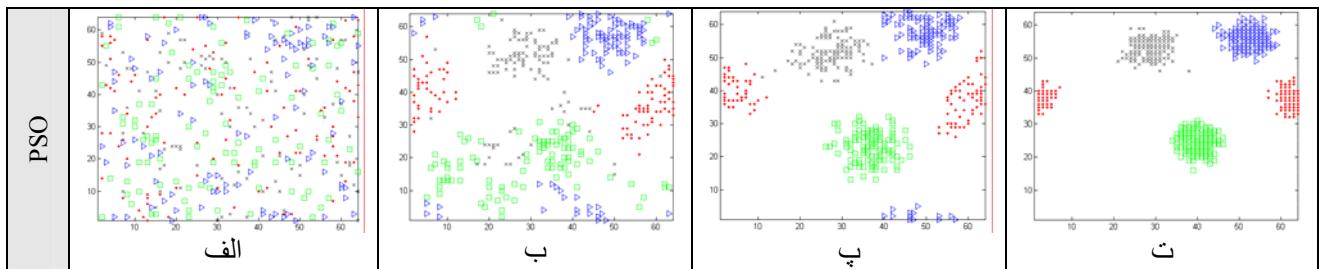
همانطور که از جدول ۳ مشخص است هر فرد در الگوریتم ژنتیک دارای ۱۹ بیت و در CLA-PSO دارای $38 \times 19 = 722$ بیت می باشد. CLA مورد استفاده در CLA-PSO یک بعدی می باشد و اتوماتای یادگیر از قانون یادگیری (L_{RP}) ($a = b = 0.1$) استفاده می کند و P_{max} برابر با $95/100$ قرار داده شده است. الگوریتم ژنتیک استفاده شده در [13] به این شکل می باشد: ۱۰٪ از بهترین افراد در هر نسل بدون تغییر به نسل بعد منتقل می شوند. برای بازترکیبی ۲ نفر از ۱۰٪ برتر به شکل اتفاقی انتخاب شده و یک فرزند تولید می شود. هر کدام از بیتها فرزند به صورت اتفاقی از یکی از والدین انتخاب می شود. برای جهش نیز هر بیت با

احتمال ۰/۰۱ تغییر می کند. شکل ۳ میانگین و بهترین شایستگی را در بین افراد جمعیت CLA-PSO و الگوریتم ژنتیک را نشان می دهد. در هر دو روش تعداد مورچه برابر با ۱۰ قرار داده شده اند.

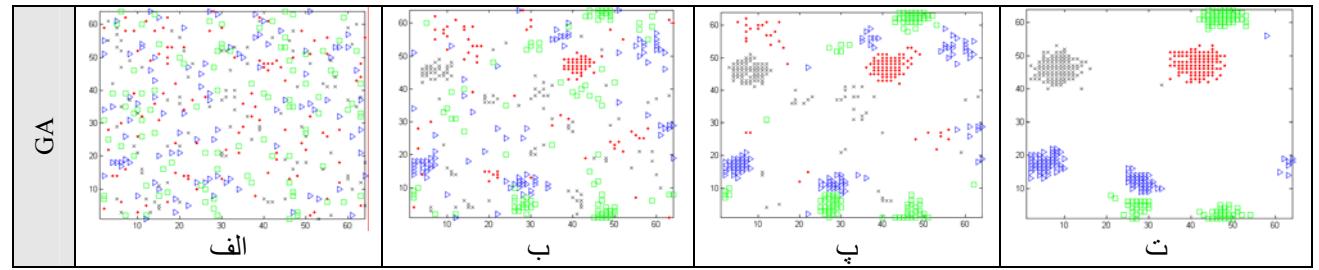

شکل ۳ میانگین و بهترین شایستگی در بین افراد جمعیت CLA-PSO و الگوریتم ژنتیک

همانطور که می بینید، میانگین شایستگی و بهترین شایستگی، با استفاده از CLA-PSO بهتر از الگوریتم ژنتیک می باشد. شکل ۴ و شکل ۵ مراحل خوش بندی توسط پارامترهای بدست آمده توسط CLA-PSO (Ant-PSO) و الگوریتم ژنتیک (Ant-GA) را نشان می دهد.

شکل ۴ مراحل خوش بندی Ant-PSO

شکل ۵ مراحل خوش بندی Ant-GA

همانطور که شکل‌های ۴ و ۵ نشان می دهند، شیوه خوش بندی پارامترهای بدست آمده توسط CLA-PSO با پارامترهای الگوریتم ژنتیک متفاوت می باشد. در Ant-PSO مورچه های نوع اول خوش بندی خام تولید می کنند(شکل ۴ الف،ب) و پس از آن مورچه های نوع دوم خوش بندی خام تشکیل شده توسط مورچه های نوع اول را پالایش می کنند(شکل ۴ پ،ت). مقایسه ای شکل ۴ و شکل ۵ نشان می دهد که پارامترهای بدست آمده توسط CLA-PSO بهتر از الگوریتم ژنتیک عمل می کنند. پارامترهای بدست آمده توسط CLA-PSO و الگوریتم ژنتیک را می توانید در جدول ۴ بینید.

جدول ۴ پارامترهای بدست آمده توسط CLA-PSO و الگوریتم ژنتیک

Parameter	Ant1-PSO	Ant2-PSO	Ant-GA
K_{pick}	0.025	0.062	0.062
K_{drop}	0.062	0.625	0.187
α	0.46	0.375	0.375
$Sigma$	13	7	7
Step size	128	128	128

۶- ارزیابی

برای ارزیابی دقیق‌تر پارامترهای بدست آمده توسط CLA-PSO و الگوریتم ژنتیک باید آنها را برای خوش بندی داده های دیگری نیز به کار برد. برای این منظور باید تغییراتی در پارامترهای بدست آمده توسط CLA-PSO و الگوریتم ژنتیک بدھیم تا قابل اعمال به تمام داده ها باشد. مشکلی که در این زمینه وجود دارد اینست که کارایی الگوریتم بستگی زیادی به پارامتر α دارد و پارامتر α با توجه به نوع داده ها مقادیر متفاوتی باید داشته باشد. برای حل این مشکل از پارامتر α که توسط CLA-PSO و الگوریتم ژنتیک بدست آمده صرف نظر می کنیم و آن را به صورت آزمایش و خطاب دست می آوریم. برای تعیین α مورچه ی دوم در Ant-PSO آن را $\frac{\alpha_{Ant2}}{\alpha_{Ant1}} = \frac{0.375}{0.46} = 0.8151$ برابر α مورچه ی اول قرار می دهیم. نیز نقش مهمی در کارایی الگوریتم ژنتیک دارد. در آزمایش بخش ۴ دیدیم که بهینه در تمام موارد برابر با $2\sqrt{10N_{data}}$ که برابر با 128 است بدست آمد. به همین دلیل برای اعمال پارامتر ها به داده های مختلف step_size را برای مورچه ها در تمام آزمایش ها برابر با $2\sqrt{10N_{data}}$ قرار داده ایم.

برای ارزیابی خوش بندی انجام شده توسط روش ارائه شده (Ant-PSO) و روش موجود (Ant-GA) و K-means از ۴ معیار ارزیابی برای خوش بندی ۵ داده استفاده کرده ایم. ۴ معیار مورد استفاده عبارتند از : **F-Measure.**۱ : این معیار دو مفهوم دقت^{۲۳} و به ياد آوري^{۲۴} که از مفاهیم بازیابی اطلاعات هستند، استفاده می کند. این معیار مقداری بین ۰ و ۱ دارد که مقادیر نزدیک به ۱ این معیار مطلوب هستند.

$$p(i, j) = \frac{n_{ij}}{n_j} \quad r(i, j) = \frac{n_{ij}}{n_i}$$

$$F(i, j) = \frac{(b^2 + 1) \cdot p(i, j) \cdot r(i, j)}{b^2 \cdot p(i, j) + r(i, j)} \quad (V)$$

$$F = \sum_i \frac{n_i}{n} \max_j \{F(i, j)\}$$

در فرمولهای فوق، n_{ij} و n_i به ترتیب برابر با تعداد داده های کلاس i و تعداد داده های خوش ی j (بدست آمده توسط الگوریتم خوش بندی) و تعداد داده های کلاس i در خوش ی j و p و r نیز به ترتیب نشان دهنده ی مفاهیم دقت و به ياد آوري می باشند. در این مقاله از $b=1$ استفاده شده است.

Rand Index.۲ : فرض کنید که V آرایه ای باشد که خوش ی داده ها (بدست آمده توسط الگوریتم خوش بندی) و U آرایه باشد که کلاس داده ها را نشان می دهد. این معیار به این شکل تعریف می شود و مقداری بین ۰ و ۱ دارد. مقادیر نزدیک به ۱ این معیار مطلوب هستند.

$$a = \{i, j \mid U(i) = U(j) \wedge V(i) = V(j)\}$$

$$b = \{i, j \mid U(i) = U(j) \wedge V(i) \neq V(j)\}$$

$$c = \{i, j \mid U(i) \neq U(j) \wedge V(i) = V(j)\}$$

$$d = \{i, j \mid U(i) \neq U(j) \wedge V(i) \neq V(j)\} \quad (A)$$

$$R = \frac{a+d}{a+b+c+d}$$

²³ Precision

²⁴ Recall

: این پارامتر اعدادی بین ۰ و ۱ تولید می کند و اعداد نزدیک به صفر مطلوب می باشد.

$$\begin{aligned} p_{ij} &= I(i, j) / n_i \\ e_i &= - \sum_j p_{ij} \log p_{ij} \\ E &= \sum_i e_i n_i / n \end{aligned} \quad (9)$$

که در آن $I(i, j)$ تعداد داده های مشترک بین خوشه i و کلاس j می باشد و n_i و n_j به ترتیب تعداد داده های خوشه i و j می باشند.

۴. واریانس درون کلاسی (Variance)

$$V = \sum_{c \in C} \sum_{i \in c} d(\mu_c, i)^2 \quad (10)$$

d و C و μ_c به ترتیبتابع فاصله i مورد استفاده در خوشه بندی، مجموعه i خوشه ها و میانگین داده های خوشه i می باشند.

۵ داده i مورد استفاده عبارتند از: Iris.۱: دارای ۱۵۰ داده i ۴ بعدی می باشد که در ۳ کلاس به شکل مساوی تقسیم شده اند. Wisconsin.۲: از ۶۸۳ داده i ۱۰ بعدی تشکیل شده و دارای ۲ کلاس با تعداد داده های ۲۳۹ و ۴۴۴ می باشد. Ecoli.۳: از ۳۳۶ داده i ۷ بعدی تشکیل شده و دارای ۷ کلاس با تعداد داده های ۱۴۳، ۳۵، ۵۲، ۷۹، ۵، ۲۰ و ۲ می باشد. Data1.۴: از ۱۰۰ داده i ۲ بعدی تشکیل شده است که به شکل مساوی در ۴ کلاس با توزیع نرمال با میانگین های (۵, ۵, ۲), (۵, ۲, -۵) و (-۵, -۲) و انحراف معیار ۲ تقسیم شده اند. Glass.۵: که شامل ۲۱۴ داده i ۹ بعدی است و به ۶ کلاس که دارای ۷۶، ۷۰، ۲۹ و ۱۳، ۱۷ و ۹ داده i می باشند تقسیم شده است.

تمام داده ها در تمام ابعاد قبل از استفاده نرمال شده اند. برای اینکه ماتریس d (ر.ک. فرمول (۳)) اعدادی بین ۰ و ۱ داشته باشد، اعداد این ماتریس نرمال شده اند. برای محاسبه i ماتریس d برای تمام داده ها به غیر از Iris از فاصله i اقلیدسی استفاده شده است و برای داده i Iris از فاصله i کسینوسی استفاده شده است. پارامترهای وابسته به داده ها که در هر دو روش به صورت یکسان مورد استفاده قرار گرفته اند در جدول ۵ ذکر شده اند

جدول ۵ پارامترهای مورد استفاده در خوشه بندی برای داده های مختلف

	α_{Ant} (Ant-PSO)	α (Ant-GA)	تعداد تکرار ها
Iris	0.05	0.04	90,000
Wisconsin	0.6	0.6	540,000
Ecoli	0.44	0.35	350,000
Data1	0.5	0.5	150,000
Glass	0.33	0.33	300000

جدول 7 میانگین ۴ معیار را برای ۵ داده در ۲۰ تکرار گزارش می کند.

جدول 6 مقایسه i خوشه بندی روشهای Ant-GA و Ant-PSO و Kmeans و Ant-PSO و Ant-GA و ۴ معیار

Wisconsin	k-means	Ant-GA	Ant-PSO
F-Measure	0.9699	0.6328	0.9557
Rand Index	0.9240	0.5278	0.8870
Entropy	0.1054	0.4021	0.1050
Variance	166.0238	260.7895	171.0297

IRIS	k-means	Ant-GA	Ant-PSO
F-Measure	0.8478	0.8985	0.9472
Rand Index	0.8627	0.8807	0.9313
Entropy	0.2519	0.3207	0.2007
Variance	16.4638	16.7332	16.3139

Data1	k-means	Ant-GA	Ant-PSO
F-Measure	0.9488	0.8774	0.9830

Rand Index	0.9526	0.9026	0.9834
Entropy	0.1787	0.3319	0.0849
Variance	55.2279	74.0501	51.5061
Ecoli	k-means	Ant-GA	Ant-PSO
F-Measure	0.6512	0.6749	0.7625
Rand Index	0.7991	0.7954	0.8696
Entropy	0.5156	0.6359	0.6057
Variance	38.0333	44.9740	43.6553
Glass	k-means	Ant-GA	Ant-PSO
F-Measure	0.4333	0.4238	0.5040
Rand Index	0.6692	0.6321	0.5937
Entropy	1.0769	1.2043	1.1699
Variance	29.6713	34.7015	32.1147

جدول 7 مقایسه‌ی خوش‌بندی روش‌های Ant-PSO و Ant-GA و Kmeans برای ۵ داده و ۴ معیار

نتایج جدول 7 نشان می‌دهد که استفاده از دو نوع مورچه و تطبیق پارامترهای آن توسط CLA-PSO بهتر از استفاده از یک نوع مورچه و تطبیق پارامترهای آن با الگوریتم ژنتیک عمل می‌کند. جدول بالا همچنین کارایی بالای روش ارائه شده را در مقایسه با K-Means نشان می‌دهد.

۷-نتیجه گیری

در این مقاله از CLA-PSO برای تطبیق پارامترهای خوش‌بندی مورچه‌ای استفاده کردیم. برای خوش‌بندی از ۲ نوع مورچه استفاده کردیم و نتایج را با K-Means و تنها روش موجود برای تطبیق پارامترهای مورچه‌بندی خوش‌بندی بر الگوریتم ژنتیک است و از یک نوع مورچه استفاده می‌کند مقایسه کردیم. مقایسه‌ها نشان می‌دهد که روش ارائه شده پارامترهایی تولید می‌کند که کارایی بالایی در مقایسه با پارامترهای بدست آمده توسط الگوریتم ژنتیک و روش خوش‌بندی K-means دارد.

مراجع

- [1] J. L. Deneubourg, S. Goss, N. Franks, A. Sendova-Franks, C. Detrain, and L. Chr'etien, “*The dynamics of collective sorting: Robot-like ants and ant-like robots*”, Proceedings of the First International Conference on Simulation of Adaptive Behaviour: From Animals to Animats 1, pp. 356–365. MIT Press, Cambridge, MA, 1991.
- [2] E. D. Lumer and B. Faieta. “*Diversity and adaptation in populations of clustering ants*”, Proc. of the Third International Conference on The Simulation of Adaptive Behavior: From Animals to Animats 3, MIT Press, pp. 449–508, 1994.
- [3] J. Handl, J. Knowles, and M. Dorigo. “*Strategies for the increased robustness of ant-based clustering*”, Lecture Notes in Computer Science, Vol. 2977, pp. 90–104, 2004.
- [4] J. Handl and B. Meyer. “*Improved ant-based clustering and sorting in a document retrieval interface*”, Proceedings of the Seventh International Conference on Parallel Problem Solving from Nature, volume 2439 of LNCS, pp. 913–923. Springer-Verlag, Berlin, Germany, 2002.
- [5] K. Hoe, W. Lai, and T. Tai. “*Homogenous ants for web document similarity modeling and categorization*”, Proceedings of the Third International Workshop on Ant Algorithms (ANTS 2002), volume 2463 of LNCS, pp. 256–261. Springer-Verlag, Berlin, Germany, 2002.
- [6] P. Kuntz and D. Snyers. “*New results on an ant-based heuristic for highlighting the organization of large graphs*”, Proceedings of the 1999 Congress on Evolutionary Computation, pp. 1451–1458. IEEE Press, Piscataway, NJ, 1999.
- [7] P. Kuntz, D. Snyers, and P. Layzell. A stochastic heuristic for visualizing graph clusters in a bi-dimensional space prior to partitioning. Journal of Heuristics, 5(3):327–351, 1998.
- [8] P. Kuntz, P. Layzell, and D. Snyers, “*A colony of ant-like agents for partitioning in VLSI technology*”, Proceedings of 4th European Conference on Artificial Life, MIT Press, July 1997.
- [9] Kennedy, J., and Eberhart, R. C., “*Particle Swarm Optimization*”, Proceedings of the IEEE International Conference on Neural Networks, Perth, Australia, , pp. 1942–1948, 1995.
- [10] Kennedy, J., and Eberhart, R. C., “*A Discrete Binary Version of The Particle Swarm Algorithm*”, Proceedings of Conference on Systems, Man, and Cybernetics, pp. 4104-4108, IEEE Service Center, Piscataway, NJ, 1997.
- [11] Rastegar, R., Meybodi, M. R. and Badie, K., “*A New Discrete Binary Particle Swarm Optimization based on Learning Automata*”, Proceedings of International Conference on Machine Learning and Applications (ICMLA2004), pp.456-462, USA, IEEE Press, 2004.

- [12] B. Jafarpour, M. R. Meybodi, "A Hybrid Method for Optimization (Discrete PSO + CLA)" , Accepted in IEEE International Conference on Intelligent and Advanced Systems, Malaysia, 2007.
- [13] C. Aranha, H. Iba, "The Effect of Using Evolutionary Algorithms on Ant Clustering Techniques", Proceedings of the 2006 Asia Pacific Workshop on Genetic Programming (ASPGP06), pp. 24-34, 2006.
- [14] M. A. L. Thathachar, P. S. Sastry, "Varieties of Learning Automata: An Overview", IEEE Transaction on Systems, Man, and Cybernetics-Part B: Cybernetics, Vol. 32, No. 6, pp. 711-722, 2002.
- [15] Wolfram, S., *Cellular Automata and Complexity*, Perseus Books Group, 1994.
- [16] Beigy, H. and Meybodi, M. R., "A Mathematical Framework for Cellular Learning Automata", Advances on Complex Systems, Vol. 7, Nos. 3-4, pp. 295-320, September/December 2004.
- [17] Meybodi, M. R., Beigy, H., and Taherkhani, M., "Cellular Learning Automata", Proceedings of 6th Annual International Computer Society of Iran Computer Conference CSICC2001, Isfahan, Iran, PP. 153-163, 2001.
- [18] Goldberg, D. E., *Genetic Algorithms in Search, Optimization and Machine Learning*, Addison-Wesley, New York, 1989